

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštno
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „2.—
za četrt leta „1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pesamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 44.

V Mariboru, dne 29. oktobra 1903.

Tečaj XXXVII.

Znamenita šestnajststo- letnica.

„Mesto Ptuj je toli
srečno, da se sme ponášati
z razsvetljenim škofom in
mučen. sv. Viktorinom.“

Dr. M. Napotnik v knjigi „Sv.
Viktorin“ (str. 181).

Letošnji vernih duš dan nas vodi v
davno, davno minule čase, za celih tisoč in
šest sto let nazaj, torej v leto 303. po roj-
stvu Kristusovem. Vse drugače je bilo še
takrat v naših slovenskih krajih na Spodnjem
Štajerskem. Imena štajerske dežele še ni bilo
na svetu, ampak sedanja slovenska štajerska
je bila s sosodnim Ogrskim in Hrvaškim
združena v pokrajino Panonijo. Okoli leta 33
pred Kristusovim rojstvom je prišla ta bogata
in lepa dežela pod rimsko oblast. Ponosni
Panonci so se sicer pozneje spuntali, toda
l. 8. pred Kristusom jih je Tiberij užugal.
Rimljani so si po teh krajih pozidali lepe
palače, napravili dobre ceste, ki se še deloma
zdaj poznajo, in utrdili mesta, med katerimi
je bil posebno imeniten Ptuj. Ko je cesar
Trojan prišel v Ptuj, sta mu mesto in oko-
lica tako ugajala, da je dal mestu svoje ime:
colonia Ulpia Traiana.

Prebivalci pa so bili takrat še maliko-
valci. Toda že zgodaj je prišla svetila v naše
kraje tudi luč Kristusovega evangelija. Ptuj
je bil po Dravi in po suhih cestah v zvezi
z imenitnim panonskim mestom Sremom,
kjer je učenec sv. Pavla, Andronik bil prvi
škof; v Srem pa je prišlo krščanstvo iz So-

luna, kjer je sam sv. Pavel oznanjeval kr-
ščansko vero.

Rimski cesarji so sicer z ognjem in
mečem skušali zatreti krščansko vero, pa
zastonj. Šrilo se je tako naglo, da sta v da-
našnjem Spodnjem Štajerskem koncem 3.
veka bili že dve škofiji in sicer v Ptuj in v
Celju. Imena prvih ptujskih škofov se nam
niso ohranila; prvi, ki ga po imenu poznamo,
je slavni sv. Viktorin, ki je vladal ptujsko
škofijo okoli l. 300 ter je dne 2. novembra
l. 303, ko je cesar Dioklecijan grozno pre-
ganjal kristjane, umrl mučeniške smrti. Letos
torej poteče 1600 let od smrti tega slavnega
moža. Kje drugod bi se ta spomin gotovo
obhajal kar najslovesneje, v naših razmerah
pa gre to bolj na tiho, a naše čitatelje mo-
ramo nekoliko opozoriti na to redko obletnico.

Sv. Hieronim, ki je bil bržkone doma iz
Štrigove pri Ljutomeru, torej bližnji rojak
Viktorinov, pravi, da je Viktorin bolj razumel
grški kakor latinski jezik. Iz tega sklepajo
mnogi, da je bil doma iz Grškega. Smemo pa
vendar Viktorina svojiti si za domačina, ker
na starih rimskih kamenih, ki se še najdejo
pri nas, se večkrat najde ime Viktorin, torej
je sv. Viktorin prav lahko domač rojak.

Kot ptujski škof je Viktorin delal z apo-
stolsko gorečnostjo. Neutrudno si je priza-
deval, da bi svoje ovčice dobro poučil v
pravi veri ter jih obvaroval zmot, krivoverce
pa pridobil za resnico. Kamor pa ni segnila
njegova živa beseda, tamkaj je prižigal luč
s svojimi spisi. Viktorin je spisal mnogo zna-
menitih knjig v latinskem jeziku; razlagal je
sv. pismo in branil pravo vero zoper krivo-

verce. S svojimi spisi je Viktorin daleč za-
slovil, a v poznejših viharjih časih so se
njegova dela večinoma izgubila; poznamo jih
le po imenu, ki nam jih je zapisal sv. He-
ronim.

Učeni možje se dandanes iščejo z veliko
skrbjo ostanke Viktorinovih spisov.

Kakor je Viktorin lepo živel in učil, tako
je tudi slavno umrl za Kristusovo vero. Pre-
magal je ves svet in smrt ter prejel venec
nemrljive slave, tako, da se po pravici ime-
nuje Viktorin, to je: Zmagovalec. Paganski
templji mesta ptujkega so dandanes v raz-
valinah pod zemljo, kjer zdaj slovenski kmetič
orje svoje njive; nad razvalinami pa se po-
nosno dviga križ Kristusove vere, za katero
je Viktorin umrl. Pravična in sveta stvar
enkrat gotovo zmaga nad krivico in hudobijo.

Starodavno ptujsko mesto, ki je nekdanj
bilo središče katoliške vere za naše kraje,
naj bi ne bilo v prihodnje več kovačnica
bujkanja in laži, ampak luč pravice in
krščanskega življenja. Da, Ptuj je lahko po-
nosen na svojega svetovno-slavnega rojaka, a
ta mož je bil katoliški škof in mučenec Kri-
stusov... Bodi nam ljuba vera, za katero
je Viktorin umrl, in domovina, ki ima tako
slavno preteklost. Poleg sv. Cirila in Metoda,
sv. Mohora in Fortunata, sv. Maksimilijana
cejskega rojaka, bodi nam v časti tudi ime
in spomin sv. Viktorina. Starši, dajte svo-
jim otrokom pri krstu lepo ime domačina
Viktorina. Ker je smrtni dan Viktorinov
2. novembra vedno spomin vernih duš, zato
se Viktorinov praznik obhaja v lavantinski
škofiji 3. novembra.

Listek.

Prisega v večnost.

(Resnična pripovedka; prevel Ivan Vuk.)

(Dalje.)

»Ne taka, kakor si vi mislite, mi od-
govori pikro. Ali je pri človeku kaj drugega,
če postane hrana črvov?«

»Če se vi primerjate zajcem, mu od-
vrnem hladno, »ter darujete vaš duh v hrano
črvov, potem že govorite prav, da —.«

»Duh! — to je ravno!« mi seže v be-
sedo; »ne razumite me napačno! Jaz vidim
v človeku višje bitje, večjo duševno zmožnost
kot pri živalih, ki pa — vi imenujete duha
— ki mora ravno tako svoje delovanje usta-
viti, kakor hitro se ustavi kri.«

»Svoje delovanje v telesu, seveda!«

»Vi torej verujete na daljše duševno
delovanje izven telesa, duševno delovanje
po smrti, takoimenovano večnost?« me
vpraša naglo.

»Če bi ne verjel in bi tudi moj duh ne
vedel, da je večnost, bil bi se postavil nižje
od živine, na stališče vaših umorjenih zajcev,
sem mu odvrnil smehljaje.

»In če je torej večnost, življenje duhov,
ali boste tedaj tudi vedeli, da ste — da ste

bili v sedanjem življenju in ali boste vedeli
o vaših bližnjih?«

»Da, to verujem!«

»Verovati, verovati — pa ne za gotovo
vedeti! Kako naj verujem o čem, če se pa še
nisem prepričal?« vsklikne porogljivo Evald.
»Vendar, čujte šepet čudnega drevesa!«

Bila sva ravno pod meglenim vejevjem
»šepetajoče smreke«, in akoravno ni pihala
nobena sapica, se je tresla cela smreka in
to močnejše kakor kedaj poprej, da me je
spreletela lahna groza in sem se boječe ozrl
na vse strani.

Evald je to zapazil in z zaničljivim na-
smehom dejal: »No, kaj mislite vi o tej po-
šastni smreki?«

»Da ima to tresenje nek naraven vzrok,
odvrnem mu naglo.

»Naraven vzrok!« se smeji Evald. »Se-
veda, vse je narava! Kaj je to naraven vzrok?«

»Vse tiste spremembe in reči, ki se gode
v naravi iz navadnih in nam poznanih ali
nepoznanih vzrokov,« mu odgovorim ostro.

»Resnično; potem mi pa povejte tudi
vzrok te prikazni pri tem drevesu. Za to
prosim!«

»Tega ne morem, ker mi ni znan vzrok
tega tresenja.«

»Tudi drugih ne morete dokazati,« reče
hitro. »Kaj je torej? — Čeznaravno? —

Vse je narava! Vse se vrši po danih naravnih
zakonih! Ali je torej kaj čeznaravnega?«

»Gospod Evald,« rečem resno, »vi mo-
rebiti nimate pravega pojma o naravi. Če vi
trdite, da je vse naravno, in v naravi je tudi
množice reči, ki so morebiti po naravnih pra-
vilah in zakonih dokazani, vendar segajo čez
naravo našega mišljenja, torej so tudi čez-
naravni. Stvarnik vsega tega je dal vsakemu
svoje zakone, dal je tudi tej ali oni stvari
moč, ki je tudi morebiti vezana na naravne
zakone, vendar se tu pa tam bliskavo hitro
prikaže in zopet izgine, na kar smo prisiljeni
imenovati to čeznaravno moč.«

Evald je strmel pred se in za hip od-
govoril: »Čujte, vem, da ste že slišali mnogo
čudnih pravljic o tem drevesu med prostim
ljudstvom. Kaj mislite o tem?«

»Kar si sploh vsak trezen človek misli
o takih pravljicah.«

»Hočete torej reči, da je to vse laž in
prazna govorica?«

»Tega ravno ne; vsekako je v tem nekaj
stvarnega, česar pa ne moremo dognati in
razumeti. Tako gre od ust do ust ter se de-
lajo s pripovedovanjem raznovrstne pošasti,
in povod temu pripovedovanju dajo reči,
kakor n. pr. tukaj ta vsekako čudni šepet
drevesa.«

Kdor bi se zanimal za sv. Viktorina, najde obširnejši popis v lepi slovenski knjigi sedanjega lavantinskega knezoškca, ki je izšla na Dunaju l. 1888, nekaj podatkov pa tudi v knjižici g. M. Slekoveca, »Škofija in nadduhovnja v Ptuiju«, izšla v Mariboru 1889.

Spomin šestnajststoletnice se bo v Ptuiju obhajal od 2.—8. novembra. Sv. oče Pij X. je za to priložnost podelil popolni odpustek.

Naše kmetijsko šolstvo.

(Iz strokovnjakovega peresa.)

Smoter nižjih kmetijskih šol je v prvi vrsti usposobljenost kmetijskih sinov za umno kmetovanje na lastnih, navadnih, kmetijskih posestvih; še-le v drugi vrsti pride v poštev vzgajanje kmetovalcev, ki posvečajo svoje moči drugim, večjim posestnikom, koji jih vsprejemajo v službo kot najemnike, opravnike, pristave itd. — Tu označenega namena bi nižja kmetijska šola ne smela prekoračiti; kajti s tem bi povzročila več zla nego haska.

Srednje in višje šole te vrste sploh, ki vzgajajo učence na temelju večje splošne naobrazbe, vsaj na podlagi izobrazbe nižjih ali tudi celih srednjih šol z zrelostnimi izpiti, stremijo seveda po višji stopnji strokovnega usposobljenosti, nego nižja kmetijska šola, ki ji je z odstopno podlaga splošna ljudsko-šolska izobrazba. — Kakor pa ni iskati učenosti v ljudski šoli, ravnotako je sposobljenost za kmetijsko-strokovno dovršenost, ki ima strogo znanstveno podlago, v nižjih kmetijskih šolah nedosegljiva. Tekmovanje kmet. šol nižjih kategorij z višjimi je torej nesmisel, ki se česče zelo maščuje. Vspehi, ki se pri tem dosežejo, služijo pa jedino posamezniku zlasti tedaj, kadar preslepijo protekcija ali drugi motivi meročajne kroge. V kolikor so dobri stvari na škodo, v to imamo baš mi Štajerci več dokazov.

Da si pa more kmet svojega sina primerno vzgojiti kot samostalnega in dobrega — naslednika, treba mu je priskočiti na pomoč: tu se gre za sredstva, in če se tudi teh ima, računati je še s časom.

Običajno je na kmet. šolah, da dobivajo učenci ustanove; tako n. pr. so gojenci deželne sadjarske in vinarske šole v Mariboru dobili v šolskem letu 1899/1900 skupno 5778 K, oni deželne kmetijske šole v Grottenhofu 5400 K v gotovini itd. —, vsi pa tega tudi ne morejo biti deležni po potrebi. Pa nekaj je že, a vse še ne. Kmetu je kar več let težko izhajati brez sina, ki mu je lahko glavna opora zlasti v tej dobi, ko trpi veliko pomanjkanje človeških delavnih sil. Pametni kmetovalec se pa tudi opravičeno boji, da se sin v daljšem času, izročen več ali manj tujim rokam, živeč pod tujim vplivom, tem lažje odtuji njemu in njegovemu delokrogu. Saj se to vidi pri gojencih kmet. šol, ki svoj namen česče zgrešijo, da si iščejo izven doma po svetu kruha, hrepeneč le po dobrih, navadno njih duševni obzor presegajočih službah. Domače kmetijstvo ima od takih

»In vendar je resnica, da se je v tem kraju in posebno pod tem drevesom odigral marsikateri grozovit prizor, kakor krvavo izdajstvo, napad, umor, brat je moril tukaj lastnega brata. Ta gruča zemlje tukaj pokriva kosti umorjenega; — ha! Vi se tresete! — Ali se bojite?»

»Vsekako ni tak kraj nič prijaznega«, mu mirno odvrnem. »Toda česa se naj bojim; ali mar napada?»

»Vi torej ne verujete na pošasti in duhove?»

»V navadnem ljudskem smislu ne!»

»In vendar; znabiti je ta šepet v teh vejah tožba tako grozno umorjenih žrtev; ko bi bilo to pripovedovanje o večnosti! Zakaj ne razumimo, so li to tožbe, pretenje morilcem ali pa svarjenje pred duhovi, ki imajo tukaj svoje bivališče?»

(Dalje prihodnjič.)

»kulturnih pionirjev« bore malo koristi, in če ostanejo tudi v domači deželi. Nadarjeni kmet, ki se ni nikjer posebej učil kmetijstva, a pridno čita poučne strokovne spise, vsprejema rad dobre nauke in nasvete, zna samostojno misliti in presojati ter se sploh zanima za napredek, je svojim sosedom mnogo koristnejši, za kar imamo tudi več dokazov.

Med gospodarskimi vprašanji se dandanes premleva tudi splošna zahteva po skrajšanju vojaške službene dobe; to je vendar že znamenje, da ne kaže, jemati za predolgo dobo zmnožnih, delavnih, produktivnih moči kmetijstvu; zakaj bi se pa to godilo uprav tam, kjer velja: pomagati kmetijstvu!

Štipendij je premalo, torej naraščajo kmetu stroški razmerno z uporabljenim časom za strokovno izgojo njegovega sina na kmetijski šoli. Ako se zgoraj označeni namen te šole more doseči v krajšem času, tem boljše za posameznika pa tudi za celoto; kajti pri enakem številu ustanov bode teh podpor več učencev deležnih.

Važno vprašanje torej za nas: ali se more doseči na nižji kmetijski šoli smotru primeren uspeh tudi v manj nego treh letih? — Vsak veščak in naj si bode te ali one barve, če je pravičen, mora odgovoriti: v sedanjih razmerah dveletno šolanje na nižjih kmetijskih zavodih namenu in dejanskim potrebam zadošča popolnoma, kar je razvidno tudi iz sledečih izjav. — Očividna, nepotrebna, tendenciozna izjema dela se pa na Štajerskem.

Sramota je za vladu ali druge odločilne faktorje, ki skušajo zavode, namenjene splošnemu kmetijskemu pouku, pobarvati z gotovimi barvami v — politične svrhe. Trditi se sme, da taka vlada s sličnimi nameni je nasilna ter se sploh ne zaveda svoje zvišene zadače na tem polju.

Štajerska ni ravno dežela, ki bi se odlikovala po mnogih nižjih kmetijskih šolah, dasi narašča od dne do dne večja potreba po njih. Število takih strokovnih šol vseh kategorij na Avstrijskem je poskočilo v dobi 10 let (1890—1900) od 103 na 165, število učencev pa od 3075 na 5684. — Od vseh šol sta dve visoki, 19 višjih in srednjih ter 144 nižjih šol. — Po učnem jeziku je 70 nem., 63 češ., 17 polj., 6 nem.-češ., 3 sloven. (ako vračunamo tudi gospodinjsko šolo v Ljubljani, ki je društven zavod!), 2 ital., 1 srb.-hrv., 1 nem.-ital., 1 nem.-rut. in 1 nem.-rum.

Vse štiri šole na Štajerskem so nemške ter so bile ustanovljene:

1. dežel. kmet. šola v Grottenhofu 1867. leta,
2. dežel. sadj. in vin. šola v Mariboru 1872. leta,
3. drž. gozdarska šola v Gusswerku 1881. leta,
4. strokovna šola c. kr. vrtnarske držbe v Gradcu 1882. leta.

Prva ima 2 letnika ter posebej še pripravnico, druga 3 letnike (v prvem letniku baje tudi slovenski učni jezik?), tretja en letnik in poslednja dva letnika.

Iz tega se dovolj jasno razvidi, da meročajnim činiteljem ni toliko za zdravo kmetijsko-strokovno izobrazbo naše mladine, ampak da jih preveva pri tem tisti dobro znani duh potujčevanja, germanizovanja. Dostaviti je še treba, da v celi Avstriji — razun par poljskih deželnih kmetijskih šol — nima niti ena nižja kmet. šola po več nego dva letnika, a vendar dosežejo določeni jim smoter.

Za nas prideta v poštev šoli v Mariboru in Grottenhofu. V letnem poročilu c. kr. poljedelskega ministrstva od leta 1900 beremo z ozirom na mariborsko šolo doslovno: »Im 1. Jahrgange wird den slovenischen Zöglingen der Unterricht in ihrer Muttersprache erteilt.« — To se sicer lepo glasi, a vprašamo samo: koliko pa je resnice na tem, ko niti jeden strokovni učitelj ne razume slovenščine! Resnica je temveč, da se slovenski učenci morajo pošteno guliti nemščine, ki jim dela premnogo težav, predno morejo vsaj nekoliko slediti izključno nemškemu poučevanju. Ali je pa to v prospeh strokovni naobrazbi? Nasprotno! Slovenski učenci zgublajo zlati čas z učenjem nemščine, strokovnega pouka

samega pa še dolgo ne morejo razumevati, marsikateri tudi zgubi veselje do stroke, in če se jim še tako krasno predava; po taki metodi se ne da poučevati zanimivo na kmet. šolah, ker sodi le bolj v gluho nemnico... Če ti mladeniči v treh letih šolo z dobrimi vspehi dovršijo, zahvaliti se morajo več svoji nadarjenosti in vstrajnosti nego taki šoli, v koji nima mesta slovenščina pri pouku. Nadalje je neovrgljiva resnica, da mora tretje leto zgubljati ravno slovenski gojenec radi tega, ker ne razume učnega jezika.

Ravno tako je v Grottenhofu, samo da je ta šola bolj odkritosrčna, ker ne govori javno o treh letnikih, ampak samo o dveh, — no in o pripravnici, ki je pa namenjena Slovencem. Torej tudi na tej šoli se mora slovenski učenec vbijati 3 leta, dočim nemškemu zadostuje dveletno šolanje.

Nedogledna je gospodarska škoda, ki jo trpi slovenski del Štajerske vsled takih kmet. šol že nad 30 let! Ali vseeno se gotovi ljudje zgražajo nad našimi zahtevami, liki bi nam delili milosti, ako sprejemajo tudi slovenske mladeniče v te zavode, za katere prispevamo več nego nemski sodeželani, po drugi strani pomagamo jim pa še iz največje zadrege; kajti resnično dejstvo je, da bi n. pr. na mariborski sadjarski in vinarski šoli bilo kmalu več učiteljev nego učencev, ako je ne bi pohajali ravno Slovenci.

Take vnebovpjioče krivice, ki jih trpi ena tretjina prebivalstva štajerskega, se pač morajo odpraviti takoj. To je pa mogoče le tem potom, da se mu da samostojna sloven. kmetijska šola z dvema letnikoma, ki bode dosegla ravno isti smoter, kakor označeni dve šoli s tremi letniki (za Slovence!) ali pa druge take šole po Avstrijskem.

Najnavadnejši kmet uvideva že dandanes, da samo »stara praksa« v kmetovanju ne velja več; kajti poleg pridnih rok treba je mnogo več zdravega pojmovanja in razumevanja, kakor v tistih »dobrih starih časih.« Do tega pridemo potom dobro organizovanih kmet. šol, kojih učni jezik pa mora biti materini jezik učencev. Omenjam na tem mestu slovensko kmet. šolo na Grmu pri Novem mestu, ki dosega zelo povoljne vspehe ter se od leta do leta razvija krasneje.

Na nižji kmetijski šoli se da torej učni smoter stvari primerno popolnoma doseči že v dveh letih, če le nima taka strokovna šola postranskega namena, učence vezbati tudi v predmetih, ki nimajo za kmeta-gospodarja kot takega pravega pomena, kojim se pa, če jih rabi ali se za nje zanima, sicer lahko priuči. Dvornih učenjakov pa niti dveletni niti triletni tečajji ne vzgojijo. Namen takih strokovnih šol je vendar, pokazati učencem pravo pot gospodarskega napredka, katero naj z gotovo žilavostjo takoj uberejo in po koji hodeč naj si nabirajo razne nove skušnje, uporabljajoč tiste temeljne vede, ki so si jih prilastili kot gojenci, vsprejemajoč nove nauke, ki pa naj jih umevajo ločiti v dobre in slabe ter jih tako tudi uporabljajo, in vse to v dobrem smislu spopolnjevanja. — Saj je bistvo njih podjetja tako, da se ne more nikoli reči; sedaj smo na vrhuncu, tu ostanemo, — temveč treba je upoštevati vse nove pojave na obširnem polju kmetijstva.

Da se pa razboriti učenci, ki niso več v otročjih letih, tekem dveh let povspnejo na primerno stopnjo usposobljenosti in zrelosti, o tem ni dvoma, ko vendar najdemo dokazov za resničnost te trditve v že obstoječih takih primerno urejenih šolah; objektivni opazovalec pa zasledi tudi premnogo plevela v vrstah gotovih nezdravih izrastkov tistih šol, ki skušajo na umeten način prekoračiti meje začrtanega jim delokroga.

Deželni zbor štajerski.

Železnica Zidanmost—Brežice.

Dne 23. oktobra je poslanec Žičkar v temeljeval svoj predlog, naj deželni odbor ukrene potrebno, da se vpeljeta dva nova vlaka na tej železnični progi in se doseže